

Raport aplikacyjny do „Partnerstwa na rzecz innowacji regionalnych – PRI”

1. Krótka historia regionalnych działań politycznych na rzecz opartego na innowacjach zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego (w tym cyfryzacji).

Jednym z **najważniejszych ustawowych zadań władz regionów** w Polsce jest „podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa” oraz „wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji”. Zarząd Województwa Podkarpackiego zrealizował **szereg strategicznych przedsięwzięć** mających na celu wypełnienie tego zobowiązania.

Już w 2004 roku Samorząd Województwa Podkarpackiego **jako jeden z pierwszych regionów** przyjął do realizacji „*Regionalną Strategię Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2005-2013*”. Dokument ten w jasny, bezpośredni sposób **wskazał znaczenie zwiększania potencjału innowacyjnego gospodarki regionu**. Określone zostały w nim **kluczowe sektory** (wysokiej szansy) dla wzrostu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki podkarpackiego. W myśl zapisów dokumentu została powołana do życia **Podkarpacka Rada Innowacyjności** jako **pierwszy w Polsce organ o charakterze opiniotwórczo-doradczym** dla Zarządu Województwa w zakresie prowadzenia polityki rozwoju gospodarczego. W skład Rady wchodzi regionalni liderzy (przedsiębiorcy, naukowcy, koordynatorzy klastrów, przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu i administracji regionalnej).

W 2015 roku Sejmik Województwa Podkarpackiego uchwalił „*Regionalną Strategię Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*”. Był to dokument stworzony zgodnie z rekomendowaną **koncepcją strategii inteligentnych specjalizacji**. Strategia została opracowana w procesie charakteryzującym się szerokim udziałem interesariuszy z sektorów publicznego, naukowo-badawczego i prywatnego, jak również organizacji społecznych, którym przewodził Zarząd Województwa Podkarpackiego. Strategia zawierała wskazanie **trzech inteligentnych specjalizacji i priorytetów rozwoju opartych na wiedzy i innowacjach**:

1. Lotnictwo i kosmonautyka;
2. Jakość życia (w tym produkcja i sprzedaż detaliczna żywności; turystyka, opieka zdrowotna i dobrostan; ekotechnologie; energooszczędna i inteligentna infrastruktura);
3. Informatyka i telekomunikacja.

Strategia RIS3 określała, które **podmioty i instytucje są odpowiedzialne za wdrożenie planowanych działań**. RIS3 dla województwa podkarpackiego w dużej mierze opierała się na aktywnym uczestnictwie kluczowych klastrów.

W 2016 roku nastąpiła aktualizacja dokumentu strategii RIS3, polegająca na **rozszerzeniu listy regionalnych inteligentnych specjalizacji** o sektor motoryzacji.

Samorząd Województwa Podkarpackiego prowadzi konsekwentną politykę wspierania regionalnej gospodarki, w tym wzmacniania przedsiębiorczości i innowacyjności regionu. Realizowane jest to m.in. poprzez tworzenie instytucji odpowiedzialnych za podejmowanie zadań w tym obszarze. Należą do nich: Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Podkarpackie Centrum Innowacji Sp. z o.o., Podkarpacki Fundusz Rozwoju Regionalnego Sp. z o.o. czy też Podkarpackie Centrum Nauki „Łukasiewicz”.

2. Stan realizacji Strategii Inteligentnej Specjalizacji na lata 2021-2027

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2030 (RSI WP) została przyjęta przez Zarząd Województwa Podkarpackiego uchwałą z dnia 11 stycznia 2022 roku. Strategia została opracowywana jako **program rozwoju stanowiący uszczegółowienie zapisów Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030** w zakresie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu, a także zagadnień związanych z kształceniem kadr na potrzeby gospodarki.

Projekt Strategii powstawał przy zastosowaniu **modelu ekspercko-partycypacyjnego**, z zaangażowaniem ekspertów zewnętrznych oraz przedsiębiorców, jednostek naukowo-badawczych, samorządów, instytucji otoczenia biznesu oraz innych interesariuszy systemu innowacji. **Część diagnostyczna RSI WP przygotowana została na podstawie szeregu raportów, analiz eksperckich** zrealizowanych w dużej mierze na potrzeby opracowania Strategii. **Część kierunkowa RSI WP powstała we współpracy z regionalnymi ekspertami**, którzy zweryfikowali wskazane obszary wsparcia oraz technologie kluczowe dla rozwoju branży. Zrealizowano **9 spotkań prekonsultacyjnych**, w których łącznie wzięło udział ok. 380 interesariuszy, których uczestnictwo pozwoliło na **przygotowanie projektu dokumentu odpowiadającego na potrzeby regionalnej gospodarki**.

Podczas ustawowych konsultacji społecznych odbyło się **trzydzieście otwartych spotkań**, w których uczestniczyło 450 osób. Następnie projekt Strategii został przedstawiony Podkarpackiej Radzie Innowacyjności, która jednomyślnie podjęła uchwałę o zarekomendowaniu Zarządowi Województwa przyjęcia projektu RSI WP.

Jako strategiczne cele w Strategii wskazano:

1. **Rozwój i wzmocnienie regionalnego systemu innowacji**- ma on służyć budowaniu i wzmacnianiu systemu innowacji oraz tworzących go elementów poczwórnej helisy,
2. **Wzrost innowacyjności i konkurencyjności podkarpackich przedsiębiorstw**- koncentrować się będzie na kompleksowym wsparciu rozwoju przedsiębiorstw,
3. **Rozwój potencjału kadrowego i kulturowych uwarunkowań sprzyjających podnoszeniu innowacyjności regionu**- służyć ma budowaniu potencjału kadrowego, odpowiadającego na obecne i przyszłe wyzwania rynku pracy,
4. **Stymulowanie rozwoju umiędzynarodowienia gospodarki oraz korzystnego udziału w globalnych łańcuchach wartości**- koncentrować się będzie na działaniach związanych ze wzmocnieniem międzynarodowej pozycji województwa podkarpackiego.

Każdy cel strategiczny został doprecyzowany za pomocą celów operacyjnych i działań służących ich realizacji. W Strategii ujęte zostały ponadto 3 cele horyzontalne:

1. **Ewolucja gospodarki regionalnej w kierunku „Przemysłu 4.0”**- obejmuje działania służące upowszechnieniu stosowania rozwiązań z zakresu Przemysłu 4.0,
2. **Transformacja przedsiębiorstw umożliwiająca wdrażanie rozwiązań z zakresu GOZ, w tym w obszarze biogospodarki**- obejmuje obszary związane ze wzrostem świadomości w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego, a także dotyczących powszechniejszego stosowania modeli GOZ w działalności przedsiębiorstw,
3. **Doskonalenie instrumentów monitorowania postępów wdrażania postępów wdrażania polityki proinnowacyjnej oraz funkcjonowania regionalnego systemu innowacji, w tym identyfikowania wąskich gardeł dyfuzji innowacji**- skupiać się ma na obszarach związanych z monitorowaniem funkcjonowania regionalnego systemu innowacji, w tym zarówno rozwoju inteligentnych specjalizacji, jak również obszarów, mających istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego województwa.

RSI WP jest narzędziem Zarządu Województwa do oddziaływania na sferę gospodarki regionu. Stanowi ona kontynuację dotychczas obowiązujących Regionalnych Strategii Innowacji, jednak **bardziej kompleksowo identyfikuje obszary**, które mogą mieć **wpływ na rozwój regionalnej gospodarki** (w tym m.in. związane z kształceniem kadr na potrzeby rynku pracy).

W ramach prac nad Strategią dokonany został **przegląd interesariuszy regionalnego systemu innowacji** oraz (we współpracy z interesariuszami) wskazany został **katalog potencjalnych działań** podejmowanych przez nich we wdrażaniu i realizacji RSI WP. Dzięki temu **zidentyfikowane i uzupełnione zostały potencjalne luki w systemie realizacji** Strategii. Jednocześnie **katalog ten nie ma charakteru zamkniętego**, co oznacza, że w przypadku pojawienia się nowych zadań wpisujących się w zakres dokumentu, lista interesariuszy może zostać uzupełniona o nowo zidentyfikowane podmioty.

Obecnie rozpoczęty został etap wdrażania Strategii. Samorząd Województwa Podkarpackiego jako lider systemu innowacji podejmuje szereg działań, mających na celu **aktywizację uczestników regionalnego procesu przedsiębiorczego odkrywania- PPO** (poprzez m.in. organizację posiedzeń Podkarpackiej Rady Innowacyjności, paneli i metapaneli inteligentnych specjalizacji czy Podkarpackich Forów Innowacji). Niezbędne jest jednak **wzmocnienie aktywności interesariuszy, by PPO miał bardziej oddolny charakter.** Potrzebne jest również **poszukiwanie dopasowanych do regionalnych uwarunkowań mechanizmów i narzędzi do koordynacji działań podejmowanych przez różne grupy podmiotów**, tak, by były wobec siebie komplementarne i służyły w efekcie podniesieniu poziomu innowacyjności i konkurencyjności regionu. Ich wypracowanie będzie możliwe dzięki uczestnictwu w Partnerstwie na rzecz innowacji regionalnych.

3. Tabela zawierająca SWOT (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia) województwa podkarpackiego w zakresie transformacji gospodarczej zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem, uzasadniona/dokumentowana odpowiednimi dowodami i odniesieniami.

Przedstawiona poniżej **analiza SWOT zaczerpnięta została z Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego.** Analiza powstała na podstawie części diagnostycznej Strategii opartej o szereg raportów, ekspertyz i danych statystycznych, stanowiących jej materiał źródłowy.

Mocne strony:	Słabe strony:
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysoka dynamika wzrostu PKB, ➤ Wzrastająca liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców, ➤ Możliwość lokowania inwestycji w istniejących strefach ekonomicznych, parkach technologicznych oraz inkubatorach przedsiębiorczości, ➤ Wysokie uprzemysłowienie regionu, ➤ Wzrost innowacyjności regionu wg. Regional Innovation Scoreboard, ➤ Potencjał innowacyjny przewyższający siłę gospodarki regionu mierzoną udziałem PKB, ➤ Wysoki udział przedsiębiorstw przemysłowych ponoszących nakłady na działalność innowacyjną, ➤ Wysoki odsetek nakładów na działalność B+R w przedsiębiorstwach w relacji do PKB, ➤ Wysoki odsetek przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie, ➤ Wysoki udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach działalności innowacyjnej, ➤ Rosnący udział przedsiębiorstw usługowych współpracujących w ramach działalności innowacyjnej, ➤ Rozwinięta struktura regionalnego systemu innowacji, w tym liczne i zróżnicowane instytucje otoczenia biznesu, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niski poziom PKB ogółem i na mieszkańca, ➤ Niski poziom przedsiębiorczości na tle kraju, ➤ Jedna z najwyższych w kraju stóp bezrobocia, ➤ Jedna z najniższych w kraju wysokość miesięcznego wynagrodzenia brutto, ➤ Nierówne tempo rozwoju poszczególnych subregionów wewnątrz województwa, ➤ Słaba atrakcyjność inwestycyjna wg rankingu PAIH, ➤ Wysoki udział osób pracujących w rolnictwie w strukturze pracujących w gospodarce narodowej, ➤ Dominacja podmiotów prowadzących działalność usługową, ➤ Znikoma liczba firm typu spin-off, ➤ Przystój ekonomiczny w wielu branżach spowodowany pandemią COVID-19; ➤ Niski poziom innowacyjności w sektorze MŚP, ➤ Niski poziom skłonności do współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, ➤ Niewystarczający poziom współpracy międzysektorowej interesariuszy specjalizacji Jakość życia, ➤ Dominacja finansowania przedsięwzięć innowacyjnych ze środków własnych, ➤ Niska liczba zgłoszeń w UPRP i przyznanych patentów,

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysoka dynamika wzrostu liczby wynalazków zgłaszanych w UPRP, ➤ Potencjał B+R podkarpackich uczelni oraz sektora prywatnego, ➤ Wysoka pozycja Politechniki Rzeszowskiej w rankingu Szkół Wyższych pod względem innowacyjności, ➤ Wysoka pozycja WSliZ w rankingu szkół wyższych pod względem umiędzynarodowienia, ➤ Rozbudowany system kształcenia na kierunkach związanych z inteligentnymi specjalizacjami, ➤ Wysoka koncentracja podmiotów sektora lotniczego, motoryzacyjnego i IT, ➤ Rozwinięty przemysł motoryzacyjny i lotniczy, o długich tradycjach, z zaangażowanym kapitałem zagranicznym, ➤ Wysoki odsetek przedsiębiorstw mających dostęp do Internetu, ➤ Wysoki odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu, ➤ Wysoki odsetek jest korzystających z systemu Elektronicznego Zarządzania Dokumentami, ➤ Krajobraz przyrodniczy i kulturowy o wybitnych walorach estetycznych wpływający na atrakcyjność turystyczną regionu, ➤ Występowanie naturalnych walorów leczniczych i opartego na nich lecznictwa uzdrowiskowego, ➤ Potencjał w zakresie rozwoju produkcji farmaceutyków i suplementów diety, ➤ Zwiększający się eksport leków, ➤ Bardzo dobre warunki do rozwoju technologii z wykorzystaniem źródeł OZE (energetyka słoneczna, wiatrowa i w pewnym zakresie wodna), ➤ Sprzyjające warunki środowiskowe dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i turystyki zrównoważonej, przyrodniczej, w tym walorów uzdrowiskowych, ➤ Dobrze rozwinięte rolnictwo i przetwórstwo ekologiczne, ➤ Rosnące znaczenie żywności oraz wyrobów spożywczych w eksporcie, ➤ Wzrost produkcji żywności wysokiej jakości: ekologicznej, tradycyjnej, ➤ Położenie przygraniczne i dobra infrastruktura komunikacyjna, ➤ Dobre skomunikowanie z województwami małopolskim, śląskim, opolskim i dolnośląskim umożliwiające wzmocnienie współpracy pomiędzy firmami z województw południowych oraz perspektywa dobrego skomunikowania Makroregionu Polski Wschodniej. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Najniższa w kraju liczba Instytucji Otoczenia Biznesu w przeliczeniu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej, ➤ Niedostateczny poziom komercjalizacji badań prowadzonych na uczelniach, ➤ Niska pozycja podkarpackich uczelni w ogólnej klasyfikacji w Rankingu Szkół Wyższych Perspektywy 2020, ➤ Luka kompetencyjna pomiędzy zapotrzebowaniem na rynku a osobami poszukującymi pracy, ➤ Niski poziom wykorzystania technologii cyfrowych w działalności biznesowej i produkcyjnej, ➤ Niewystarczający poziom wdrożenia rozwiązań z zakresu Przemysłu 4.0 i GOZ, ➤ Niska świadomość przedsiębiorców w zakresie rozwiązań gospodarki obiegu zamkniętego, ➤ Niski odsetek przedsiębiorstw posiadających stronę internetową ➤ Niewielka liczba markowych, wysokostandardowych produktów turystycznych oraz niewystarczająco rozbudowana infrastruktura turystyczna.
Szanse:	Zagrożenia:
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Możliwość nawiązywania transgranicznych powiązań kooperacyjnych w łańcuchu wartości, ➤ Rozwój badań, pojawianie się nowych technologii i wzrost świadomości społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Łatwy transfer całych sektorów do krajów o łatwiej dostępnych zasobach lub niższych kosztach,

<p>w zakresie ochrony środowiska, energetyki i zrównoważonego rozwoju,</p> <p>➤ Rozwój powiązań gospodarczych w układzie północ-południe poprzez realizację szlaku komunikacyjnego Via Carpatia,</p> <p>➤ Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu,</p> <p>➤ Dostęp do środków zewnętrznych (w tym Funduszy Unijnych wynikający z realizacji polityki spójności),</p> <p>➤ Polityka wsparcia przez Komisję Europejską dla regionów słabszych,</p> <p>➤ Koncentracja środków europejskich na działaniach związanych z obniżeniem wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze,</p> <p>➤ Krajowy Plan Odbudowy,</p> <p>➤ Polityka krajowa, zgodnie z SOR, tworząca preferencje w stosunku do miast średniej wielkości tracących funkcje społeczno-gospodarcze,</p> <p>➤ Przyspieszenie transformacji cyfrowej wywołane COVID-19,</p> <p>➤ Rozwój e-usług w oparciu o zasoby cyfrowe,</p> <p>➤ Niższe niż przeciętne dla kraju wskaźniki niekorzystnych zmian demograficznych;</p> <p>➤ Trendy związane z wysoką jakością życia i wzrost zainteresowania żywnością ekologiczną,</p> <p>➤ Wzrost świadomości społecznej znaczenia aktywnego, prozdrowotnego trybu życia,</p> <p>➤ Wzrost znaczenia alternatywnych źródeł energii,</p> <p>➤ Odejście od linearnego modelu gospodarki na rzecz wdrożenia gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ).</p>	<p>➤ Rozwój gospodarczy Chin i innych krajów Azji (konkurencyjność w zakresie wprowadzania innowacyjnych produktów),</p> <p>➤ Rosnąca konkurencja regionów w sferze innowacji,</p> <p>➤ Spadek udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach ze sprzedaży ogółem;</p> <p>➤ Bardzo mocny wpływ kryzysu związanego z pandemią na większość branż wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionu, w tym przede wszystkim na lotnictwo i branże okołoturystyczne, Wysoka wrażliwość sektora turystycznego na zmiany w koniunkturze gospodarczej,</p> <p>➤ Rosnące koszty produkcji wynikające z regulacji dotyczących ochrony środowiska,</p> <p>➤ Zmiany klimatu skutkujące anomaliami pogodowymi, a także ograniczeniem zasobów wody, surowców i energii,</p> <p>➤ Niekorzystne zjawiska demograficzne wpływające na rynek pracy,</p> <p>➤ Odpływ młodych, aktywnych i wysoko wykwalifikowanych kadr,</p> <p>➤ Systematyczny spadek liczby studentów, w tym na kierunkach z zakresu technologii informacyjnych,</p> <p>➤ Utrzymywanie się niskiego poziomu płac w sektorze nauki w Polsce.</p>
---	--

4. Lista kluczowych interesariuszy:

- ✓ **W administracji (na wszystkich szczeblach administracji i w ramach tek ministerialnych):**

Lp.	Nazwa podmiotu	Szczebel administracji	Zakres kompetencji
1.	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	centralna	Zarządzanie systemem wdrażania Funduszy Europejskich
2.	Ministerstwo Rozwoju i Technologii	centralna	Gospodarka, budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo
3.	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	centralna	Realizacja programów rozwoju gospodarki, wspierających działalność innowacyjną i badawczą małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój zasobów ludzkich oraz wykorzystywanie nowych technologii w działalności gospodarczej
4.	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju	centralna	Polityka naukowa, naukowo-techniczna i innowacyjna państwa
5.	Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	centralna	Zarządzanie Specjalnymi Strefami Ekonomicznymi, wsparcie inwestycyjne, wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw

6.	Urząd Statystyczny w Rzeszowie	regionalna	Statystyka publiczna, badania, analizy
7.	Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie	regionalna	Doradztwo bezrobotnym i poszukującym pracy, monitorowanie rynku pracy, realizacja projektów w zakresie rozwoju regionalnych kadr
8.	Jednostki samorządu terytorialnego	Ponadlokalna i lokalna	Do zakresu działania JST na szczeblu gminnym i powiatowym należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym (w przypadku gminy) i ponadgminnym (w przypadku powiatu), niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów
9.	Specjalne Strefy Ekonomiczne: Tarnobrzeg i Mielec	Ponadlokalna	wzrost aktywności gospodarczej terenów, które uważane są za słabiej rozwinięte ekonomicznie, poprzez wykorzystanie istniejących walorów inwestycyjnych tych obszarów oraz rozwój więzi kooperacyjnych w strefie i jej bezpośrednim otoczeniu

✓ **Kluczowych producentów towarów, usług i wiedzy (np. 10 największych w regionie i 10 największych na poziomie państw członkowskich):**

▪ **Przemysł:**

Struktura przedsiębiorstw w województwie podkarpackim, podobnie jak w innych regionach kraju **zdominowana jest przez mikro i małe przedsiębiorstwa**. Niemal 23% przedsiębiorstw dużych (zatrudniające powyżej 250 pracowników) stanowią firmy za kapitałem zagranicznym.

Lp.	Nazwa	Branża	Lokalizacja	Kapitał	Zatrudnienie
1.	Asseco Poland S.A.	IT	Rzeszów	POL	19 000
2.	Nowy Styl Krosno Sp. z o.o.	Meblarstwo	Krosno	POL	6000
3.	Lear Corporation Poland	Motoryzacja	Jarosław, Mielec	USA	6000
4.	Pratt&Whitney Rzeszów S.A.	Lotnictwo	Rzeszów	USA/CAN	3500
5.	Dębica Tyre Company S.A. (Goodyear)	Motoryzacja	Dębica	USA/LUX	3000
6.	UNIWHEELS production Sp. z o.o.	Motoryzacja	Stalowa Wola	GER	2500
7.	Sanok Rubber Company	Motoryzacja	Sanok	POL	2000
8.	PZL Mielec Sp. z o.o. (A Sikorsky Company)	Lotnictwo	Mielec	USA	2000
9.	PGE Obrót S.A.	Energetyka	Rzeszów	POL	1500
10.	BRW Sp. z o.o.	Meblarstwo	Mielec	POL	1400

▪ **Uczelnie:**

Lp.	Nazwa	Wiodące kierunki kształcenia	Liczba studentów
1.	Uniwersytet Rzeszowski	medycyna, administracja, biotechnologia	16 000
2.	Politechnika Rzeszowska	mechanika i budowa maszyn, lotnictwo i kosmonautyka, budownictwo, inżynieria środowiska	11 000

3.	Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie	zarządzanie, informatyka stosowana, media i komunikacja społeczna	6000
----	---	---	------

▪ **Instytucje Otoczenia Biznesu**

Lp.	Nazwa	Obszar działalności
1.	Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	Rozwój regionalny, wsparcie MŚP, obsługa inwestorów, wsparcie start-upów
2.	Podkarpackie Centrum Innowacji Sp. z o.o.	Komercjalizacja B+R, sieciowanie infrastruktury B+R, prototypowanie
3.	Podkarpacki Fundusz Rozwoju Sp. z o.o.	Wsparcie finansowe MŚP
4.	Mielecka Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	Wsparcie przedsiębiorczości i działanie na rzecz rozwoju regionu
5.	Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza	Wspomaganie przedsiębiorców z branży lotniczej poprzez usługi szkoleniowe, doradcze ogólne i proinnowacyjne
6.	Stowarzyszenie Wschodni Sojusz Motoryzacyjny	Zrzeszenie firm z branży motoryzacyjnej, usługi informacyjne i szkoleniowe, szeroko pojęta promocja branży motoryzacyjnej oraz sprzyjanie lokalizacji w regionie przedsiębiorstw kooperujących, Wspieranie działalności przemysłowej i aktywności ekonomicznej członków klastra
7.	Stowarzyszenie Polska Grupa Motoryzacyjna	tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi polskich przedsiębiorstw przemysłu motoryzacyjnego, w tym m.in. tworzenie i wspieranie wzajemnych powiązań, promowanie polskich producentów części i akcesoriów motoryzacyjnych, prowadzenie działalności naukowo-technicznej w dziedzinie motoryzacji i w dziedzinach pokrewnych

✓ **Rozróżnienie między rynkami regionalnymi/krajowymi istotnymi dla okresu przejściowego, a rynkami eksportowymi.**

Tworząc listę eksporterów, podjęto jednocześnie próbę określenia znaczenia eksportu dla danej firmy. W oparciu o dostępne źródła danych (np. sprawozdania finansowe spółek), utworzono **grupę firm, dla których eksport pełni kluczowe znaczenie** (stanowi więcej niż 50% uzyskiwanych przychodów ogółem):

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	PKD działalności
1.	Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o.	Mielec	30.30.Z
2.	MTU Aero Engines Polska Sp. z o.o.	Tajęcina	30.30.Z
3.	Pratt & Whitney Rzeszów S.A.	Rzeszów	30.30.Z
4.	Superior Industries Production Poland Sp. z o.o.	Stalowa Wola	23.32.Z
5.	Federal-Mogul Gorzyce Sp. z o.o.	Gorzyce	28.11.Z
6.	BorgWarner Poland Sp. z o.o.	Jasionka	29.32.Z
7.	Kirchhoff Polska Sp. z o.o.	Mielec	29.32.Z
8.	Fibrain Sp. z o.o.	Zaczernie	46.52.Z
9.	Asseco Poland S.A.	Rzeszów	62.01.Z
10.	Hamilton Sundstrand Poland Sp. z o.o.	Rzeszów	30.30.Z

▪ **10 najważniejszych rynków eksportu dla województwa podkarpackiego w okresie 2013-2020 (wartość łącznego eksportu przedstawiona w mln. zł.)**

Kraj eksportu	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	01/2020 - 06/2020
Niemcy	4 603,4	5 108,4	5 624,9	6 313,5	7 206,1	8 319,0	8 436,9	3 607,3
USA	3 870,5	2 582,8	3 143,9	3 693,4	4 737,8	5 266,6	5 993,8	2 598,0
Kanada	979,2	1 055,6	1 438,8	1 759,5	1 467,1	1 511,0	2 271,2	734,3
Francja	871,4	1 003,9	1 314,7	1 433,1	1 541,2	1 686,8	1 857,7	749,9
Wielka Brytania	1 046,6	1 081,2	1 211,5	1 311,2	1 468,1	1 509,2	1 619,5	564,7
Republika Czeska	552,4	704,5	678,7	779,3	987,6	1 245,8	1 255,9	528,2
Ukraina	978,3	761,4	640,6	808,9	1 021,4	1 193,6	1 245,4	710,5
Belgia	436,8	560,5	577,2	609,4	719,9	883,4	866,2	274,8
Niderlandy	316,1	353,1	427,3	490,6	592,4	727,3	810,0	368,5
Austria	348,1	325,9	324,6	402,9	436,6	517,3	805,6	304,4

▪ **10 najważniejszych produktów eksportowych w woj. podkarpackim wg klasyfikacji CN (poziom działów) w okresie 2013-2020 r. (w mln zł).**

Kategoria produktu	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	01/2020 - 06/2020
reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne, ich części	5 546,2	6 361,4	7 994,9	8 952,7	10 091,9	11 629,8	13 432,9	5 908,2
pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria	2 397,7	2 400,3	2 741,5	3 109,2	3 832,5	4 168,1	4 120,8	1 567,5
statki powietrzne, statki kosmiczne i ich części	2 296,9	1 024,9	978,2	1 100,0	1 381,3	1 964,3	1 871,8	633,9
tworzywa sztuczne i artykuły z nich	972,6	990,7	1 176,7	1 311,1	1 562,9	1 740,5	1 790,9	823,7
maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części, rejestratory i odtwarzacze dźwięku, rejestratory i	552,2	804,4	1 114,3	1 197,1	1 190,9	1 203,1	1 449,5	596,3
meble, pościel, materace, stelaże pod materace, poduszki i podobne artykuły wypychane, lampy i oprawy	769,1	900,5	1 005,0	1 067,2	1 124,5	1 319,6	1 337,3	601,1
artykuły z żeliwa lub stali	659,8	873,9	1 019,1	1 014,4	1 080,5	1 305,8	1 207,0	560,8
kauczuk i artykuły z kauczuku	890,3	888,6	918,1	1 002,5	1 069,3	1 099,0	1 073,3	424,4
drewno i artykuły z drewna, węgiel drzewny	622,2	715,3	773,4	881,3	1 045,3	1 156,1	1 049,6	471,0
aluminium i artykuły z aluminium	415,0	481,7	546,8	602,1	577,0	624,7	691,2	329,9

5. Propozycja dotycząca aspektów rozwoju i/lub wdrażania strategii, które szczególnie skorzystałyby z międzyregionalnego lub międzynarodowego uczenia się.

Do najważniejszych aspektów wdrażania strategii, które Samorząd Województwa Podkarpackiego chciałby w szczególności wzmocnić w wyniku przystąpienia do realizacji projektu pilotażowego należą:

✓ **Nowe regionalne modele kooperacji z najważniejszymi interesariuszami procesu przedsiębiorczego odkrywania (PPO).**

Proces przedsiębiorczego odkrywania polega na wyborze priorytetów i alokacji zasobów poprzez udział interesariuszy systemu innowacji (m.in. firmy, wyższe uczelnie, publiczne instytuty badawcze, niezależnych innowatorów), którzy powinni wyłonić najbardziej obiecujące obszary dla rozwoju regionu w przyszłości.

Samorząd Województwa Podkarpackiego zbudował **strukturę prowadzenia PPO w regionie**, na którą składają się m.in. Podkarpacka Rada Innowacyjności, Panele i Metapanele Inteligentnych Specjalizacji Podkarpackie Fora Innowacyjności oraz inne konferencje, warsztaty, itp. **Realizowany w regionie PPO wymaga jednak stałego udoskonalania i zwiększania efektywności.**

W procesie przygotowywania RSI WP interesariusze regionalnego systemu innowacji aktywnie brali udział w inicjowanych przez Samorząd formach PPO. Niezbędne jest **utrzymanie tej aktywności również podczas procesu wdrażania i realizacji RSI WP.** Dodatkowo konieczne jest opracowanie mechanizmów i narzędzi aktywizacji interesariuszy, tak by **proces PPO był przede wszystkim inicjowany oddolnie** oraz mechanizmów i narzędzi **zwiększenia efektywności realizowanego PPO.** Ponadto istnieje potrzeba **włączenia w realizację PPO nowych interesariuszy**, zidentyfikowanych na etapie opracowywania RSI WP oraz tych, którzy mogą wyłonić się w przyszłości. Inicjatywa PRI może umożliwić pozyskanie wiedzy i doświadczeń od innych regionów odnoszących sukcesy w realizacji procesu.

✓ **Wsparcie procesu transformacji dla branż inteligentnych specjalizacji (cyfryzacja, ekonomia cyrkularna, dual use)**

Przeprowadzone analizy oraz opinie ekspertów potwierdzają **słuszność zidentyfikowanych inteligentnych specjalizacji regionu: Lotnictwa i kosmonautyki, Motoryzacji, Informacji i telekomunikacji oraz Jakości życia.** Jednak z uwagi, że większość gałęzi przemysłu tworzących podkarpackie inteligentne specjalizacje zaliczana jest do przemysłu wysokich technologii, tworzące je przedsiębiorstwa muszą **stałe podnosić swoją innowacyjność i konkurencyjność na rynkach regionalnych i międzynarodowych.** Również **specjalizacje, które tworzą nieco bardziej tradycyjne branże, wymagają dalszej integracji i stałego wzmacniania.** Interesującym dla regionu byłaby wymiana wiedzy i doświadczeń na temat **transformacji przemysłowej w kierunku Przemysłu 4.0 oraz gospodarki cyrkularnej** z regionami o podobnych inteligentnych specjalizacjach, stojących przed wyzwaniami związanymi m.in. z: wykorzystaniem możliwości szybko rozwijających się nowoczesnych technologii, przygotowaniem wysoko wyspecjalizowanych kadr, tworzeniem nowych kierunków kształcenia i zdobywania umiejętności czy też dywersyfikacją działalności.

✓ **Wzmocnienie skali i zróżnicowania form regionalnych instrumentów finansowych**

Województwo podkarpackie należy do regionów, które cechuje **luka rozwojowa w stosunku do najbardziej rozwiniętych regionów w kraju.** Dominujące w regionie mikro- i małe przedsiębiorstwa **wymagają zróżnicowanego wsparcia**, umożliwiającego dalszy rozwój działalności. Wdrożone w regionie instrumenty finansowe charakteryzowały się **stosunkowo małym zróżnicowaniem i nie zaspokajały wszystkich potrzeb przedsiębiorców** w tym zakresie (m.in. brak funduszy kapitałowych). Konieczne jest **stworzenie polityk w celu wsparcia instrumentów inżynierii finansowej w skali regionalnej.** Jednocześnie szczególną uwagę należy zwrócić na wsparcie dla przedsiębiorstw wykorzystujących szeroką gamę zarówno dotacji i instrumentów inżynierii finansowej. Istnieje potrzeba zaoferowania zwrotnego finansowania dla przedsiębiorstw na obszarach wiejskich i w małych miasteczkach. Dlatego też istnieje potrzeba pozyskania wiedzy i doświadczeń w zakresie rozwiązań

zastosowanych w tym obszarze w innych regionach, które mogłyby zostać wdrożone w województwie podkarpackim.

6. Gotowość do zorganizowania ograniczonej liczby warsztatów dla uczestników projektu PRI.

Województwo podkarpackie posiada doświadczenie w organizacji wszelkiego rodzaju spotkań międzynarodowych i międzyregionalnych, jak również doświadczenie w realizacji wspólnych międzyregionalnych inicjatyw zmierzających do poprawy polityki publicznej w obszarze innowacji i transformacji gospodarczej. W 2012 roku rozpoczęto współpracę z Joint Research Center (JRC) w Sevilii. Przedstawiciele regionu uczestniczyli w wielu wydarzeniach organizowanych przez JRC, w tym warsztatach „peer review” i „PXL”. W 2015 roku w Rzeszowie odbyły się warsztaty „peer-review” organizowane przez JRC oraz Urząd Marszałkowski w Rzeszowie. Wydarzenie skupiło się na problematyce transformacji gospodarczej regionów łączącej sferę badań naukowych i praktyką gospodarczą i zarządzaniem na szczeblu regionalnym.

Województwo podkarpackie jest również aktywnym uczestnikiem międzynarodowych projektów m.in. w obszarze kreowania i wdrażania Strategii RIS. Takim przykładem był projekt „Public policy Living Lab” P2L2 realizowany w ramach programu Interreg Europa 2014-2020. Konsorcjum tworzyły europejskie regiony posiadające potencjał w branży lotniczej i zainteresowane poprawieniem instrumentów polityki wsparcia innowacji.

Kolejną z inicjatyw, w których uczestniczy Samorząd Województwa Podkarpackiego jest wspólne przedsięwzięcie **Clean Sky 2**, stanowiące europejski program badawczy, którego celem jest opracowywanie innowacyjnych technologii redukujących emisję CO₂ oraz zmniejszających poziom hałasu wytwarzanych przez silniki lotnicze.

W 2017 roku Samorząd Województwa przystąpił do utworzenia w regionie **Inkubatora Przedsiębiorczości Europejskiej Agencji Kosmicznej – ESA BIC Poland**, którego celem jest tworzenie i rozwijanie firm na wczesnych etapach rozwoju związanych z branżą kosmiczną. Również w 2017 r. Województwo Podkarpackie zostało członkiem **stowarzyszenia NEREUS**, tj. Sieci Regionów Europejskich Wykorzystujących Technologie Kosmiczne. Uczestnictwo w stowarzyszeniu umożliwia m.in. realizację wspólnych projektów z zakresu technologii satelitarnych, nawiązywanie partnerstw z pozostałymi członkami sieci, pozyskiwanie tzw. dobrych praktyk, które możliwe będą do zaimplementowania w regionie, ale także wpływanie na kształt europejskiej polityki kosmicznej.

Samorząd Województwa Podkarpackiego **dysponuje instrumentem finansowym**, umożliwiającym wspieranie kontaktów z partnerami w kraju i zagranicą w obszarze strategii inteligentnych specjalizacji, jakim jest projekt własny „Inteligentne specjalizacje – narzędzie wzrostu innowacyjności i konkurencyjności województwa podkarpackiego”. Jedno z zadań projektu dedykowane jest w całości finansowaniu kontaktów z partnerami zewnętrznymi (Komisja Europejska, partnerstwa inteligentnych specjalizacji S3 organizacje międzynarodowe, stowarzyszenia klastrów, regiony UE). Zadanie będzie realizowane do końca 2023 roku. Dzięki temu **region ma możliwość zorganizowania i sfinansowania warsztatów w ramach Partnerstwa na rzecz innowacji regionalnych**.